

22. 7. 2021

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Zamyšlení nad podmíněným odsouzením a prodloužením zkušební doby

Koronavirová doba nám znovu pootevřela debatu nad (ne)spravedlností českého trestního systému. Soudy a státní zastupitelství od počátku nouzového stavu stíhaly trestné činy podle kvalifikovaných skutkových podstat, ačkoliv k tomu nebyl důvod. Přestože se objevovaly odvážné rozsudky krajských soudů, které použití kvalifikovaných skutkových podstat odmítaly[1], musel přijít až zásah v podobě rozsudku Nejvyššího soudu z března letošního roku.[2] Spousta případů tak skončila nepodmíněnými tresty, ačkoliv mohla skončit podmínkou. Spáchání trestného činu po vypršení zkušební doby však může být velmi ošemetné.

Mnozí odsouzení se v důsledku bezdůvodného uplatňování přísnější kvalifikace dostali do jakéhosi právního vakua. Tito lidé byli optikou dnešního právního stavu nespravedlivě odsouzeni a dnes jim pomůže pouze stížnost pro porušení zákona ze strany ministra spravedlnosti. Nelze se domnívat, že by ministryně ve všech případech stížnost pro porušení zákona podala. Z důvodu dlouhodobě připravovaného nového trestního řádu navrhuje např. platforma Rozumné právo vložit nový důvod pro dovolání či obnovu řízení spočívající v odklonu od stávajícího právního názoru judikatury formou rozhodnutí velkého senátu Nejvyššího soudu.[3] Současná judikatura totiž dovodila, že změna judikatury obecně není důvodem pro obnovu řízení.[4]

Většina takto „poškozených“ trestních řízení tak mohla skončit např. podmíněnými tresty, ušetřit státu nemalé prostředky a současně dostat spravedlivému rozhodnutí. Společným jmenovatelem těchto řízení byla mnohdy nevědomost pachatelů o vyhlášení nouzového stavu, či nevědomost o použití vyšší trestní sazby v takovém případě. S touto nevědomostí se soudy zpravidla vypořádaly odkazem na to, že práva náleží bdělým a každý si má takové okolnosti zjistit. Proto se domnívám, že trestání za nouzového stavu otevřelo ještě jednu oblast, kde vědomost, resp. nevědomost pachatele hraje zásadní roli – spáchání trestného činu ve lhůtě pro rozhodnutí o podmíněném odsouzení. Tedy spáchání trestného činu v roční lhůtě pro rozhodnutí o podmíněném odsouzení následující již po uplynutí prvně stanovené zkušební doby.

Tento problém budu demonstrovat na smyšleném případě, jehož skutkové okolnosti jsou však jednoduché. Pachatel spáchal majetkovou trestnou činnost, za kterou byl pravomocně odsouzen k 6 měsícům trestu odnětí svobody s podmíněným odkladem výkonu v délce jednoho roku. Pachatel odchází od soudu s vědomím, že se nyní musí rok chovat tak, aby k výkonu uloženého trestu odnětí svobody nakonec nedošlo. Rok uplynul, pachatel v průběhu vedl poměrně řádný život, jak mu odsuzující rozsudek nakázal, spáchal však dva přestupky na úseku dopravy, např. překročil rychlost v obci a byly mu uloženy pokuty v blokovém řízení. Roční zkušební doba uplynula a 9 měsíců po uplynutí této zkušební doby se pachatel dopustí dalšího majetkového trestného činu.

Máme tedy modelovou – nikoliv však výjimečnou – situaci, kdy se pravomocně odsouzený pachatel s podmínkou dopustil další trestné činnosti, avšak v době po uplynutí zkušební doby, ale před rozhodnutím soudu, zdali se osvědčil, či nikoliv.

Dle § 83 odst. 3 zákona č. [40/2009](#) Sb., trestního zákoníku, má soud prvního stupně lhůtu jednoho roku (od uplynutí zkušební doby), aby rozhodl o tom, zdali se pachatel osvědčil, nebo že se

neosvědčil, tj. podmínka mu byla prodloužena maximálně o další dva roky nebo, že se uložený trest má vykonat.

V naší modelové situaci rozhodne soud o prodloužení zkušební doby o další dva roky, neboť má za to, že odsouzený nevedl takový řádný život, jaký vzhledem ke svým schopnostem mohl.

Co už však náš modelový pachatel neví, a nikdo mu to zřejmě ani nemůže vyčítat, je, že druhá spáchaná trestná činnost (tj. trestný čin spáchaný ve lhůtě pro rozhodnutí o podmíněném odsouzení) bude (nově) hodnocena, jakoby byla spáchaná ve zkušební době. K tomuto závěru dospěl Nejvyšší soud ve svém stanovisku z roku 2003 (dále jen „Stanovisko“)[5]. Dle tohoto Stanoviska se na prodlouženou zkušební dobu dle § 83 odst. 1 písm. b) a zkušební dobu hledí jako na jeden celek. To znamená, že i lhůta pro rozhodnutí soudu dle § 83 odst. 3 se do této doby počítá, a je de facto, i v případě následného prodloužení, taktéž zkušební dobou.

Stanovisko vydal Nejvyšší soud z důvodu nejednotné aplikační praxe nižších soudů při aplikaci ustanovení § 60 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona. Spor spočíval v tom, zdali bylo možné o přeměně podmíněně uloženého trestu nebo o ponechání podmínky v platnosti rozhodnout až po vypršení zkušební doby, nebo už během jejího trvání.

Nejvyšší soud v odůvodnění mj. uvedl:

„Je tak zřejmé, že rozhodnutí soudu o nařízení výkonu trestu ve zkušební době či po jejím uplynutí závisí mnohdy na nahodilých okolnostech, na něž odsouzený nemá žádného vlivu. Výklad připouštějící možnost rozhodnout o ponechání podmíněného odsouzení v platnosti podle § 60 odst. 1, věta druhá, písm. b) tr. zák. jen v průběhu původně stanovené zkušební doby by tak znamenal neodůvodněné znevýhodnění těch odsouzených, u nichž by soud přistoupil k rozhodnutí o osvědčení se, resp. o neosvědčení se až po jejím skončení.“

Ač lze mít určité pochybnosti o vhodnosti použité terminologie v dikci § 60 odst. 1, věta druhá, písm. b) tr. zák., není možno z ní v žádném případě jednoznačně vyvozovat, že ponechat podmíněné odsouzení v platnosti, i když odsouzený zavinil příčinu k nařízení výkonu trestu, je možné jen za předpokladu, že původní zkušební doba ještě neskončila. Takové rozhodnutí bez ohledu, zda bylo učiněno během zkušební doby či po jejím skončení, potvrzuje vlastně původní rozsudek, pokud jde o výrok o trestu, nijak do něj nezasahuje co se výměry trestu týče. Pouze mění délku doby, po kterou je odsouzený sledován soudem a v níž jeho chování je rozhodující pro závěr, zda se osvědčí či naopak bude muset trest vykonat. Termín prodloužení zkušební doby třeba vykládat ve smyslu nastavení již jednou stanovené zkušební doby bez ohledu na to, zda ještě běží, či její běh již skončil. Opačný výklad by byl neodůvodněně restriktivní, kontraproduktivní smyslu nové právní úpravy a vedl by k nerovnému postavení odsouzených.“

Stanovisko bylo vydáno ještě za účinnosti trestního zákona, a je i dnes akceptováno odbornou literaturou.[6] Přesto se domnívám, že se o tomto zásadním dopadu do práv a povinností pachatelů (odsouzených), málo debatuje. Přestože jsou ustanovení § 60 trestního zákona a § 83 trestního zákoníku téměř totožná, myslím si, že by bylo nasnadě Stanovisko podrobit nové debatě optikou trestního zákoníku a nové judikatury.

Zaprvé se pozastavím nad délkou lhůty poskytnuté soudu v § 83 odst. 3 trestního zákoníku. Trestní řízení, které je protkáno a svázáno celou řadou poměrně krátkých a striktních lhůt, poskytuje soudu velké pohodlí v délce jednoho roku. Tato nepatříčně dlouhá lhůta ponechává odsouzené v poměrně velké nejistotě nad jejich dalším osudem. Soud tak může rozhodnout až rok po uplynutí zkušební doby, během které by tedy odsouzený pro všechny případy měl počítat s tím, že zkušební doba stále běží.

Nejvyšší soud v odůvodnění Stanoviska poskytuje myšlenkové pochody, proč lze podle § 60 odst. 1 písm. b) trestního zákona (§ 83 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku) rozhodnout až po skončení zkušební doby. S těmito se dá rozhodně souhlasit. Nejvyšší soud však při stanovení toho, že se celá tato doba se považuje za jeden celek, neposkytuje již hlubší zamyšlení nad dopady pro pachatele.

Nejvyšší soud ve Stanovisku uvedl:

„V této souvislosti je třeba zdůraznit, že ať už je rozhodnutí podle § 60 odst. 1 písm. b) tr. zák. učiněno ještě za trvání původní zkušební doby, či až po jejím skončení, vždy musí tato „nastavená“ část původní zkušební doby navazovat plynule na konec původní zkušební doby, jinak řečeno původní zkušební doba a její prodloužená nová část představují jeden celek, a to jak z hlediska dalšího rozhodování o osvědčení se po jejím uplynutí, tak i z hlediska běhu lhůty jednoho roku ve smyslu § 60 odst. 2 tr. zák., s jejímž marným uplynutím je spojena fikce neodsouzení. Nejde v tomto případě o nepřípustné zpětné rozhodování soudu o opětovném započetí běhu již skončené zkušební doby. Zákon tím, že umožňuje dodatečné prodloužení původně stanovené zkušební doby, tzn. počítá s tím, že tato doba může být nakonec celkově delší v důsledku použití postupu podle § 60 odst. 1 písm. b) tr. zák., poskytuje právní podklad pro posuzování původně stanovené zkušební doby a její nastavené části jako jednoho celku.“

Aplikací na náš modelový případ to pro našeho pachatele znamená, že ačkoliv v pořadí druhý trestný čin spáchal v době, kdy již zkušební doba uplynula, formálně bude druhý trestný čin hodnocen jako spáchaný „v podmínce“. To má samozřejmě závažné dopady. Nejenomže ho již téměř jistě čeká nepodmíněný trest, ale zcela jistě ho také nemine následná přeměna dříve uloženého podmíněného trestu.

Tato judikaturou dotvořená skulinka by se dle mého názoru neměla paušálně aplikovat vždy. Přestože máme judikatorní vodítka na to, při jakých skutečnostech se má podmínka ponechat v platnosti, subjektivnímu hodnocení daného soudce se nikdy nevyhneme. Našemu modelovému pachateli proto byla prodloužena podmínka za spáchání dopravních přestupků, přestože s původní trestnou činností nikterak nesouvisely. Tyto skutečnosti proto neměly být (resp. z pohledu jiného soudce třeba nemusely být) důvodem pro prodloužení podmínky. Považoval bych proto za spravedlivější, aby na místo automatické aplikace celé doby jako jednoho celku, bylo spíše aplikováno kritérium „subjektivního vědomí pachatele o prodloužení podmínky“. Tzn., hodnocení toho, na kolik si mohl být pachatel trestného činu spáchaného v době po uplynutí zkušební doby a před rozhodnutím o (ne)osvědčení či ponechání podmínky v platnosti vědom toho, že se neosvědčí a že mu bude podmínka prodloužena.

Považoval bych také za spravedlivější, kdyby spáchání trestného činu ve lhůtě pro rozhodnutí soudu dle § 83 odst. 3 trestního zákoníku, bylo spíše vnímáno jako obecně přitěžující okolnost, nikoliv jako okolnost, kdy pachatel automaticky porušil podmínku.

Společným jmenovatelem výše nastíněných úvah je obecně nízké právní povědomí v České republice. Někteří členové naší společnosti nebyli s to vnímat vyhlášení nouzového stavu a s tím spojené přísnější postihy trestné činnosti. Jak můžeme poté po podmíněně odsouzených pachatelích vyžadovat znalost, že uložená zkušební doba může být vždy až o rok delší, než je v odsuzujícím rozsudku deklarováno, resp. že má být v zásadě z opatrnosti vždy o rok delší vnímána. Na tuto závažnou skutečnost by měli být odsouzení v odůvodnění rozsudku zvlášť upozorněni. Pokud se hlásíme obecně k restorativní justici, měl by toto být jeden z jejich prvků.

Mgr. Ondřej Sasín,
koncipient

Muzikář & Partners
advokátní kancelář

[Advokátní kancelář Muzikář & Partners](#)

Havlíčková 13
602 00 Brno

Tel.: +420 543 236 362
e-mail: sekretariat@mpak.cz

[1] rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 25. srpna 2020, sp. zn. 9 To 208/2020 nebo rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 26. října 2020, sp. zn. 4 To 229/2020

[2] rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. března 2021, sp. zn. 15 Tdo 110/2021

[3] dostupné >>>[zde](#)

[4] náleží Ústavního soudu ze dne 1. března 2004, sp. zn. IV. ÚS 792/02

[5] Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 5. února 2004, sp. zn. Tpjn 300/2003

[6] ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. C.H.Beck, 2020, komentář k § 83.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmíněné upuštění od trestního stíhání: racionální odklon u právnických osob](#)
- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)

- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)